

Janusz Mariański*

Poland

Gertruda Uścińska, Cecylia Sadowska-Snarska (red.), *Praca i polityka społeczna w zmieniającej się rzeczywistości*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2022, ss. 308

Recenzowana książka pt. „Praca i polityka społeczna w zmieniającej się rzeczywistości”, pod redakcją Gertrudy Uścińskiej i Cecylii Sadowskiej-Snarskiej, zawiera kilkanaście tekstów odnoszących się do różnych aktualnych wyzwań rozwoju społecznego i gospodarczego, mających zarówno cechy zmian pozytywnych, jak i negatywnych (kryzysowych). Publikacja składa się z trzech części. W pierwszej części zostały omówione wybrane aspekty pracy w ogóle, w drugiej – kwestie związane z rynkiem pracy i w trzeciej – zagadnienia odnoszące się do polityki społecznej. Każdy tekst kończy się podsumowaniem i wnioskami.

W części pierwszej zatytułowanej „Praca – tendencje i nowe wyzwania” zostały omówione następujące zagadnienia: przygotowanie człowieka do pracy zdalnej – nowe wyzwania wobec edukacji (Urszula Jeruszka); *employer branding* jako narzędzie budowania wizerunku przedsiębiorstwa (Mariola Wolan-Nowakowska, Aleksandra Rudzińska); konsekwencje połączonego efektu pandemii COVID-19 i gospodarki 4.0 dla poziomu zapotrzebowania na pracę i organizacji pracy w gospodarkach europejskich (Anna Grześ); COVID-19 i gospodarka 4.0 a struktura popytu na pracę na obszarach słabiej rozwiniętych (Edyta Dąbrowska); adaptacyjność przedsiębiorstw rodzin-

nych do kryzysów zewnętrznych na przykładzie pandemii COVID-19 (Krystyna Leszczewska); wpływ pandemii COVID-19 na rozwój nowych form zatrudnienia w przedsiębiorstwie (Stanisław Kaczyński); kompetencje pożądane w pracy zdalnej i hybrydowej na stanowiskach wyższego i średniego szczebla menedżerskiego (Karolina Krzyszkowska). Autorzy tych tekstów wskazują na zmiany, jakie pandemia spowodowała w kulturze organizacyjnej przedsiębiorstw, w systemie wartości w biznesie, w organizacji pracy, w zarządzaniu zasobami pracy i w strategiach zarządzania kryzysowego. Formulowane wnioski z przeprowadzonych badań empirycznych są inspirujące dla działań, które dają szansę na złagodzenie negatywnych przejawów sytuacji kryzysowych.

W części drugiej książki są analizowane kwestie dotyczące gospodarowania zasobami pracy, także w warunkach spowodowanych skutkami pandemii COVID-19: nadwyżkowe i deficytowe zawody w badaniach krajowego rynku pracy w Polsce w okresie pandemii COVID-19 (Magdalena Knapińska); dziedzina kształcenia a pozycja na rynku pracy w Polsce w latach 2016–2020 (Anna Rutkowska); ścieżki wkraczania młodych na rynek pracy – studia przypadków absolwentów szkół kształcenia zawodowego (Monika Maksim);

rynek pracy z perspektywy studentów w zmieniającej się sytuacji gospodarczej (Izabela Klepacka-Dunajko); wyzwania stojące przed szkolnictwem wyższym a barometr zawodów (Adam Miara). Autorzy podejmują problemy dotyczące polityki i kształcenia adekwatnego do zmieniającego się rynku pracy, odnoszą się także do niezwykle ważnych dla rynku pracy kwestii zatrudnienia ludzi młodych i ich sytuację na rynku pracy.

Trzecia część książki jest poświęcona zagadnieniom polityki społecznej w perspektywie nowych tendencji i wyzwań: potrzeby oraz wsparcie osób 60+ na przykładzie badań w województwie mazowieckim (Elżbieta Bojanowska); zakres i kierunki wsparcia państwa na rzecz uchodźców wojennych z Ukrainy (Majka Łojko, Magdalena Wysocka, Joanna Zielińska-Szczepkowska); polityka zatrudnienia w Polsce w okresie transformacji ustrojowej – wybrane aspekty (Tadeusz Kowalewski); funkcjonowanie wybranych form pomocy społecznej oraz opieki nad dzieckiem i rodziną w skali lokalnej (Magdalena Forfa); determinanty partycypacji w Powszechnych Programach Kapitałowych w świetle badań (Michał Bąkowski). Autorzy tekstów zamieszczonych w trzeciej części opracowania analizują problemy starzejącego się społeczeństwa polskiego i wsparcia dla najstarszej generacji,

* Janusz Mariański, Wyższa Szkoła Nauk Społecznych w Lublinie, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0620-8000>, e-mail: januszm@kul.pl.

kwestie systemowego wspierania rodziny oraz determinanty uczestniczenia w powszechnych programach kapitałowych. Szczególnie interesujący jest tekst trzech autorów, w których analizuje się zakres i kierunki wsparcia na rzecz uchodźców wojennych z Ukrainy.

Opracowanie „Praca i polityka społeczna w zmieniającej się rzeczywistości” jest zbiorem ważnych tekstów kilkunastu autorów z różnych ośrodków naukowych. Składa się ono z trzech wyraźnie wyodrębnionych części, w których są podejmowane nowe, bardzo aktualne zagadnienia związane z pracą i polityką społeczną, w warunkach szybkich – nie zawsze korzystnych – zmian w obszarach życia społecznego i gospodarczego w społeczeństwie polskim. Doświadczamy skutków zupełnie niespodziewanych sytuacji kryzysowych, pandemii koronawirusa i wojny na Ukrainie. Zostały naruszone fundamenty bezpieczeństwa socjalnego. Oba te kryzysy zweryfikowały racjonalność i efektywność wielu rozwiązań, które w większości dotyczyły właśnie rynku pracy i polityki społecznej. Ich skutki i przyjęte strategie działania są przedmiotem wieloaspektowych analiz naukowych w tym interesującym studium z polityki społecznej.

Przyjęty tu aksjologiczny fundament polityki społecznej – *explicite* lub *implicite* – jest na wskroś personalistyczny. Polityka społeczna powinna być dla człowieka, a nie człowiek dla polityki. To nie człowiek pozostaje w służbie rozwoju społeczno-gospodarczego, lecz odwrotnie, to rozwój ma być podporządkowany dobru człowieka. Punktem wyjścia prowadzonych tu rozważań jest człowiek, obdarzony nade wszystko godnością osobową oraz wolnością. Integralna prawda o człowieku będącym członkiem realizującej do-

bro wspólne społeczności, ani na moment nie znika z pola refleksji autorów opracowań. Polityka społeczna powinna być odczytywana w tej właśnie perspektywie. Wobec wciąż pojawiających się „nowych rzeczy” i nowych wyzwań nie słabnie rola i znaczenie polityki społecznej. Tę tezę – wprost lub pośrednio – dokumentują autorzy artykułów zamieszczonych w recenzowanej książce.

Książka przekazuje znaczną wiedzę na temat wybranych problemów, jakie podejmuje polityka społeczna ujmowana w sensie działalności praktycznej oraz dyscypliny naukowej. Daje wyobrażenie o nowych problemach społecznych dotyczących pracy, rodziny, zatrudnienia, zabezpieczenia społecznego i opieki społecznej – kojarząc je z zadaniami i celami polityki społecznej. Prezentowany materiał empiryczny może ułatwić czytelnikom kompetentne sformułowanie i uzasadnienie własnych opinii na temat polityki społecznej podejmowanej przez różne jej podmioty. Pozwala na lepsze zrozumienie potrzeby integralnego, systemowego rozwiązywania kwestii społecznych, w które uwikłane są jednostki, konkretne grupy czy zbiorowości społeczne.

Książka pozwala zrozumieć wiele problemów, z którymi zmagają się ludzie w ich codziennym życiu. Po dokonaniu diagnozy należy zastanowić się, co robić, aby przezwyciężyć omawiane wyżej problemy, aby ludziom żyło się lepiej, na miarę ich osobowej godności. Należy także zaznaczyć, że materiały „wytworzone” (badania empiryczne) zostały wykorzystane w pełni, materiały „zastane” (literatura przedmiotu) w stopniu wystarczającym. Recenzowane studium z zakresu socjologii pracy i polityki społecznej nie obejmuje – co oczywiste – wszystkich problemów gospodarczych, społecz-

nych i kulturalnych w społeczeństwie pandemicznym i postpandemicznym. Te podjęte, są znaczące zarówno z naukowego, jak i praktycznego punktu widzenia. Analiza współczesnych problemów społecznych zdaje się utwierdzać w przekonaniu, że polityka społeczna staje dziś w obliczu wielu nowych wyzwań, coraz bardziej złożonych, w ustawicznie zmieniającej się rzeczywistości. Ich przejrzystość ciągle się komplikuje, ale to wcale nie oznacza, że są one nie do przezwyciężenia. Opracowanie pt. „Praca i polityka społeczna w zmieniającej się rzeczywistości” ma przede wszystkim charakter diagnostyczny, ale i interpretacyjny oraz wyjaśniający (diagnoza – interpretacja – wyjaśnianie).

Warto podkreślić, że zaletą książki jest wielopłaszczyznowe i wieloaspektowe spojrzenia na podjęte problemy badawcze. Autorzy prezentowanych w tym opracowaniu tekstów, pochodzący z różnych ośrodków naukowych, prezentują różne dyscypliny naukowe (ekonomiści, politycy społeczni, pedagodzy, socjologowie, psychologowie). Jak w każdym opracowaniu zbiorowym są teksty bardzo dobre i nieco słabsze, ale całość opracowania prezentuje się dobrze. Publikacja jest adresowana szczególnie do środowisk akademickich, głównie do studentów nauk społecznych i ekonomicznych – socjologii, pedagogiki społecznej, politologii, polityki społecznej, ekonomii społecznej, pracy socjalnej, nauk o rodzinie i innych kierunków szczegółowych czy pokrewnych. Ale nie tylko. Powinni zainteresować się nią pracownicy socjalni, politycy, przedstawiciele samorządów i organizacji pozarządowych, wszyscy ci, którzy próbują zrozumieć problemy pracy i polityki społecznej w naszym kraju, czy szerzej – w skali Europy i świata.